Pojęcia kluczowe: *ochrona zabytków, prawo, doradztwo, Czechy, Polska*

Joanna Leonowicz

Rola doradztwa podczas planowania prac budowlanych w zabytku – inspiracje czeskie

Abstrakt

Budynek zabytkowy stanowi specyficzny rodzaj budynku, trudniejszy przy planowaniu remontu. Artykuł omawia typowe trudności, z którymi mierzą się właściciele zabytków w Polsce, wskazuje potrzebę fachowego doradztwa, które byłoby pomocne w ich pokonywaniu. Takie doradztwo ze strony urzędu jest dostępne w Republice Czeskiej, przynosząc dobre rezultaty. Wprowadzenie podobnego rozwiązania w Polsce ma również pozytywny potencjał, który warto wziąć pod uwagę.

I. Wprowadzenie

Rozwój współczesnej doktryny konserwatorskiej wiąże się z poszerzaniem pojęcia dziedzictwa. Ochrona zabytków, początkowo ograniczona do wąskiego zbioru najstarszych oraz najcenniejszych budynków, na przestrzeni lat przekształciła się w ochronę dziedzictwa rozumianego jako cenne budynki lub obszary zabytkowe, lecz również pejzaż kulturowy oraz wartości niematerialne związane z danym obszarem lub daną społecznością.

Zabytki definiowane według pierwotnego paradygmatu stanowiły stosunkowo nieliczną grupę obiektów. Dopuszczenie do ich konserwacji wyłącznie specjalistów było uzasadnione i możliwe.

Rozciąganie ochrony na coraz liczniejsze obiekty, obszary oraz krajobraz kulturowy sprawia, że coraz trudniej zapewnić stałą, specjalistyczną opiekę nad każdym z nich. Jednocześnie doktryna ochrony dziedzictwa uwzględnia coraz szerszą grupę interesariuszy, którzy powinni mieć swój udział w opiece nad dziedzictwem, bez podkreślania wiodącej roli ekspertów. Opieka nad dziedzictwem ma być wspólnym przedsięwzięciem, opierającym się na dialogu interesariuszy, wspólnie uzgadniających strategię i priorytety ochrony. Stwarza to ryzyko zbyt swobodnej interpretacji dziedzictwa i w rezultacie jego degradacji.

 DOI: 10.54383/0031-0344.2026.09.12

Polski system ochrony zabytków wydaje się bazować na pierwotnym paradygmacie „zabytku elitarnego", oddającym w ręce urzędnika istotne decyzje dotyczące praktyki konserwatorskiej. Ewolucja doktryny skutkuje coraz większą liczbą zabytków, których wartość może nie być widoczna dla ich właścicieli. Jednocześnie są zbyt liczne, by umożliwić specjalistyczną pieczę nad każdym z nich.

Budynek zabytkowy stanowi specyficzny rodzaj obiektu budowlanego, który – z powodu posiadania wartości historycznej, artystycznej lub naukowej – podlega dodatkowej ochronie[1]. Ochrona wartości budynku zabytkowego przekłada się na zwiększone wymagania na każdym etapie prac budowlanych w takim obiekcie. Obok wymogów wynikających z ochrony konserwatorskiej, zostaje jednocześnie zachowana znaczna część podstawowych wymagań, którym podlegają budynki, w myśl *Rozporządzenia o warunkach technicznych*[2], i inne wymagania, wynikające z przepisów odrębnych lub specyficzne dla funkcji. Zwiększone wymagania dotyczące ochrony przekładają się na dodatkowe procedury administracyjne oraz wymagane pozwolenia. Właściciel ma obowiązek uzyskania pozwolenia konserwatorskiego[3], zaś realizacji inwestycji mogą towarzyszyć dodatkowe kontrole konserwatorskie. Jednocześnie zaniedbania dotyczące ochrony zabytków oznaczają dla właściciela kary, przynajmniej finansowe. W tych okolicznościach planowanie prac czy współpraca z urzędem mogą budzić obawy. Z drugiej strony próby przeprowadzania prac z pominięciem kontaktu ze specjalistami niosą istotne ryzyko uszkodzenia zabytku, a także konsekwencje finansowe dla właściciela. Artykuł proponuje rozwiązanie, stosowane w Czechach, w którym dostępność doradztwa dla właściciela budynku zabytkowego stanowi usprawnienie całego procesu, zaś w kontaktach między właścicielem a urzędem łatwiej o współpracę niż konfrontację.

II. Sytuacja obecna – przegląd najczęstszych trudności

II.I. Trudności proceduralne

Podstawowym aktem prawnym normującym zasady prowadzenia robót budowlanych w Polsce jest ustawa Prawo budowlane[4]. Przy przyjęciu zasady, że roboty budowlane można rozpocząć wyłącznie na podstawie pozwolenia na budowę[5], określa ona jednocześnie warunki wyłączeń od tego obowiązku[6]. W przypadku prac dotyczących

1 Art. 3 ustawy z dnia 23.07.2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wraz z późniejszymi zmianami (Dz.U. z 2003 r. nr 162 poz. 1568), dalej: u.o.z.o.z.

2 Rozporządzenie Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie z dnia 12.04.2002 r. wraz z późniejszymi zmianami.

3 W przypadku obiektu wpisanego do rejestru zabytków – inne warianty zostają opisane w dalszej części artykułu.

4 Art. 1 ustawy z dnia 7.07.1994 r. Prawo budowlane wraz z późniejszymi zmianami (Dz.U. z 2025 r. poz. 418), dalej: u.p.b..

5 Art. 28 ust.1 u.p.b.

6 Art. 29 ust. 1–4 u.p.b.

DOI: 10.54383/0031-0344.2026.09.12

budynków zabytkowych wymogi te są odmienne i zróżnicowane[7], w zależności od rodzaju ochrony budynku oraz rodzaju robót budowlanych, wymogi są zróżnicowane również w sytuacji, gdy budynek zabytkiem nie jest. Może to skutkować dezorientacją inwestorów – właścicieli budynków, zwłaszcza w odniesieniu do prac, które w przypadku budynków bez ochrony konserwatorskiej nie wymagają pozwolenia na budowę ani zgłoszenia[8]. Ponadto część dodatkowych wymogów proceduralnych dotyczy budynków znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków, zaś ich właściciele mogą nie zdawać sobie z tego sprawy – dopiero od 2018 r. istnieje obowiązek zawiadomienia właściciela budynku zabytkowego o wpisaniu go do ewidencji zabytków.

W sytuacji, gdy właściciel zleca wykonanie projektu uprawnionemu projektantowi, powinien otrzymać te informacje od niego; pod warunkiem, że właściciel jest świadomy, że w danym przypadku wykonanie projektu jest wymagane przepisami[9].

Informacje o wymaganych procedurach znajdują się w treści aktów prawnych oraz na stronach organów administracji, które udzielają informacji.

Pewnym rodzajem trudności proceduralnych jest etap wstępny, poprzedzający koncepcję, w którym rozważane są możliwości ingerencji w istniejący budynek. Właściciel może zwrócić się do projektanta o analizę możliwości działania lub do urzędu ochrony zabytków o wydanie zaleceń konserwatorskich[10], aby uzyskać wstępne wytyczne. Jedynie stanowisko urzędu będzie jednak wiążące.

II.II. Trudności wykonawcze

Remont budynku zabytkowego stawia również większe wymagania przed wykonawcą. Powinien on posiadać wiedzę i umiejętność w zakresie technik budowlanych oraz materiałów, których należy użyć w budynkach historycznych, z uwzględnieniem specyfiki obiektu, jego czasu powstania czy regionu. Brak świadomości, że wiedza z zakresu budownictwa ogólnego nie zawsze jest wystarczająca, może skutkować błędami wykonawczymi, czasem prowadzącymi wręcz do uszkodzenia zabytków. Informacje z samouczków lub forów internetowych nie dają gwarancji rzetelności.

Rzetelnie opracowane publikacje na temat remontów budynków historycznych są coraz liczniejsze. Obok wydawnictw skierowanych do profesjonalistów, wzrasta liczba publikacji przeznaczonych dla czytelników bez przygotowania profesjonalnego w dziedzinie architektury lub konserwacji zabytków. Publikacje skierowane do nich mają zwykle charakter przystępnych, lapidarnych podręczników, ujmujących najważniejsze charakterystyki prac remontowych w budynkach zabytkowych,

7 Art. 29 ust. 7 u.p.b.

8 Art. 29 ust. 1–4 u.p.b.

9 Art. 29 ust. 7 u.p.b.

10 Art. 27 u.o.z.o.z.

 DOI: 10.54383/0031-0344.2026.09.12

wspominają również o materiałach budowlanych. Są nierzadko darmowe i dostępne w Internecie[11], niekiedy umieszcza się je również na stronach internetowych poszczególnych Wojewódzkich Urzędów Ochrony Zabytków[12]. Trudność w dostępie do tego rodzaju informacji stanowi przede wszystkim jej rozproszenie.

II.III. Trudności finansowe

Wiążą się z kosztami prac budowlanych, zwykle większymi niż w przypadku prac w budynku współczesnym, jak również z brakiem wiedzy o możliwości występowania o dotacje, a także o innych rodzajach wsparcia finansowego. Trudności dotyczące przygotowania i rozliczania wniosków o dotację stanowią kolejną barierę w planowaniu inwestycji. Informacje o możliwości pozyskania wsparcia finansowego znajdują się na stronach internetowych poszczególnych instytucji, które go udzielają[13], autorce nie udało się odnaleźć w Polsce wspólnej platformy scalającej informacje o różnych rodzajach dotacji dla obiektów zabytkowych[14].

II.IV. Trudności edukacyjne

Polacy coraz bardziej doceniają potencjał płynący z ochrony zabytków[15], lecz w kwestii obiektów historycznych o niewielkiej skali, takich jak domy mieszkalne czy zabudowa zagrodowa, świadomość ich wartości wciąż jest stosunkowo niewielka. Na przestrzeni ostatnich lat powstaje stale rozrastająca się baza programów i działań popularyzatorskich[16] oraz edukacyjnych[17] dotyczących dziedzictwa, kierowanych do rozmaitych odbiorców. Ożywiona działalność na tym polu odpowiada na zapotrzebowanie, natomiast rezultaty działań edukacyjnych kierowanych do dzieci i młodzieży zaowocują dopiero w przyszłości.

11 Narodowy Instytut Dziedzictwa przygotował kilka poradników, przykładowo: poradnik renowacji stolarki okiennej, poradnik dotyczący translokacji budynku drewnianego, a także utrzymania takiego budynku, poradnik dotyczący termomodernizacji budynku zabytkowego i inne. Za: https://ksiegarnia.nid.pl/bezplatne/?product-page=1, dostęp: 30.11.2025 r.

12 Przykładowo: https://wuozprzemysl.pl/do-pobrania/porady-konserwatorskie.html, dostęp: 30.11.2025 r.; przy czym informacje te nie są umieszczone na stronach internetowych wszystkich WUOZ.

13 Przykładowo: https://www.wuoz.malopolska.pl/dotacje/, dostęp: 30.11.2025 r., https://wuozprzemysl.pl/do-pobrania/dotacje-2026.html, dostęp: 30.11.2025 r.

14 Do pewnego stopnia rolę tę spełnia publikacja NID Źródła finansowania opieki nad zabytkami z 2024 r., przedstawiająca informacje aktualne w momencie publikacji, https://ksiegarnia.nid.pl/wp-content/uploads/2024/10/Zrodla-finansowania-opieki-nad-zabytkami.pdf, dostęp: 30.11.2025 r.

15 *Dziedzictwo kulturowe w badaniach. Tom I: Polacy wobec dziedzictwa. Raport z badań społecznych,* praca zbiorowa, NID, Warszawa 2017, s. 29.

16 Przykładowo: https://edd.nid.pl/aktualnosci/wyroznienia-dla-najlepszych-inicjatyw-w-ramach-europejskich-dni-dziedzictwa-2025/, dostęp: 30.11.2025 r., zawiera informację o wyróżnieniach dla najlepszych inicjatyw Europejskich Dni Dziedzictwa z 2025 r. Nagrodzone kilkadziesiąt wydarzeń spośród szerszego wachlarza inicjatyw.

17 Przykładowo: https://nid.pl/en/program-edukacyjny-o-dziedzictwie/, dostęp: 30.11.2025 r.

Działalność społecznych opiekunów zabytków nie ma ściśle zdefiniowanych przez prawo ram, z uwagi na wspomniane w ustawie „upowszechnianie wiedzy o zabytkach”[18] została również włączona w poczet działań edukacyjnych. Ponieważ aktywność ta nie jest ujednolicona, czy to pod względem struktury organizacyjnej, liczby opiekunów zabytków na danym terenie, rodzajów działalności, którą podejmują, czy zakresu posiadanej wiedzy, nie może ona być uznana jako część systemu wsparcia dla właścicieli zabytków.

II.V. Dostęp do informacji – wspólna przyczyna rozmaitych trudności

Pomimo pracy wykonywanej przez organy administracji publicznej, organizacje pozarządowe oraz społeczników, pomimo chęci sprawnego procedowania postępowań, właściciele zabytków mierzą się z trudnościami wynikającymi z braku informacji.

Wiedza potrzebna w planowaniu i przeprowadzaniu prac budowlanych jest dostępna publicznie, źródłem trudności wydaje się nieznajomość właścicieli co do źródeł, w których należy jej poszukiwać, częściowo spowodowana jej rozproszeniem.

W tej sytuacji pomocne mogłoby być doradztwo. Zorganizowane jako usługa nieodpłatna, dostępna w całym kraju, dotyczące każdego aspektu prac remontowych, mogłoby usprawnić zarówno planowanie i urzędowe procedowanie planów prac budowlanych, jak i prawidłowe ich przeprowadzenie.

Do pewnego stopnia jest ono wprowadzone w systemie polskim – czy to przez stanowiska informacyjne poszczególnych organów administracji publicznej, czy przez działalność projektantów lub organizacji pozarządowych; doradztwo nierzadko stanowi element współpracy tych podmiotów z właścicielem zabytku. Działalność ta przynosi dobre rezultaty w zależności od kompetencji danego projektanta lub organizacji. Warunkiem uzyskania pozytywnych efektów jest w tym przypadku nawiązanie przez właściciela współpracy z ekspertem, część usług doradczych jest przy tym płatna, a także nie wszystkie obejmują każdy aspekt prac budowlanych w zabytku.

III. Czechy – miejsce doradztwa w planowaniu prac w zabytkach

Możliwość korzystania przez właściciela zabytku z profesjonalnego, dostępnego i nieodpłatnego doradztwa jest częścią systemu ochrony zabytków w Republice Czeskiej. Praktyka ta zrodziła się przed powstaniem dokumentów doktryny postulujących szerszy udział wszystkich interesariuszy[19], w pewien sposób antycypowała

18 Art. 102 u.o.z.o.z.

19 Dokładniej pisze o tym Szmygin Bogusław, *Współczesna teoria konserwatorska w świetle tekstów doktrynalnych– zmiana paradygmatu* (w:) *Wiadomości Konserwatorskie*, 2023/75 s. 7-21

 DOI: 10.54383/0031-0344.2026.09.12

również poszerzenie ochrony o wartości niematerialne wynikające z rezonowania dziedzictwa z ludźmi, którzy je użytkują. Najistotniejszym atutem są przede wszystkim rezultaty korzystne dla zabytków.

III.I. Podstawowe założenia systemu

System ochrony zabytków w Czechach funkcjonuje dwutorowo – wydawaniem decyzji zajmuje się urząd gminy z rozszerzonymi uprawnieniami[20] lub województwo[21], w zależności od klasy zabytku[22]; natomiast całą pozostałą działalnością o charakterze merytorycznym zajmuje się niezależna organizacja ekspercka. Stanowi ją – nieprzywołany z nazwy w czeskiej ustawie o ochronie zabytków – *Národní památkový* ústav[23]. Jest on główną organizacją ekspercką na terenie Republiki Czech.

Do jej zadań należą prowadzenie rejestru zabytków, praca badawcza, konsultacyjna, przygotowywanie opinii dla organów administracji państwowej wydających zgody na prace budowlane, a także działalność edukacyjna[24].

Jednym z zadań statutowych NPÚ jest możliwość udzielania konsultacji dla właścicieli budynków zabytkowych na każdym etapie inwestycji, dotyczących każdego aspektu planowanych prac.

III.II. Doradztwo integralną częścią procesu projektowego

Właściciel zabytku jest zachęcany[25], aby nawiązać kontakt z lokalnym oddziałem NPÚ i rozpocząć konsultacje dotyczące planowanej inwestycji. Przed skontaktowaniem się z lokalnym oddziałem można na stronie internetowej urzędu zapoznać się z zestawieniem najczęstszych problemów do rozwiązania[26], a także pobrać darmowe publikacje dotyczące rozmaitych aspektów ochrony i zarządzania obiektami zabytkowymi[27].

Właściciel może zapoznać się z tymi materiałami, zanim skontaktuje się z urzędem, lecz konsultacja ze specjalistami, którzy orientują się we wszystkich aspektach

20 *Obecní úřad obce s rozšířenou působností* – odpowiednik polskiego starostwa – wydaje decyzje w odniesieniu do znaczącej większości zabytków kultury (*kulturní památka*).

21 *Krajský úřad* – opowiednik urzędu wojewódzkiego – zajmuje się wydawaniem pozwoleń w przypadku narodowych zabytków kultury.

22 Zdecydowana większość zabytków w Czechach jest zakwalifikowana jako *kulturní památka*, zabytki najcenniejsze zakwalifikowane są pod nazwą *narodní památka*.

23 Zajmuje się on również zarządzaniem częścią zabytków na terenie Czech, jest to jednak temat odpowiedni do odrębnej publikacji.

24 Załącznik nr 4 do regulaminu NPU, cz. V: https://www.npu.cz/portal/o-nas/npu-a-pamatkova-pece/npu-jako-instituce/povinne-zverejnovane-informace/statut-a-hlavni-org-rad/2024-7-1/statut_npu-1-.pdf, dostęp: 30.11.2025 r.

25 https://www.npu.cz/cs/pamatkova-pece/sluzby-pro-verejnost/opravujete-pamatku, dostęp: 30.11.2025 r., zawiera skrót najważniejszych informacji oraz dane kontaktowe i zaproszenie do nawiązania kontaktu.

26 https://www.npu.cz/cs/pamatkova-pece/sluzby-pro-verejnost/opravujete-pamatku/co-obvykle-resite, dostęp 30.11.2025 r.

27 https://www.npu.cz/cs/pamatkova-pece/sluzby-pro-verejnost/opravujete-pamatku/ke-stazeni, dostęp 30.11.2025 r.

dotyczących ochrony danego zabytku, pozostaje preferowaną przez służby publiczne opcją.

Lokalny zespół[28] składa się ze specjalistów z dziedziny architektury, konstrukcji, historii sztuki, historii architektury i innych. Właściciel otrzymuje kompleksowe informacje o specyfice swojego budynku, koniecznych ograniczeniach dotyczących zakresu prac budowlanych, wymaganych ścieżkach administracyjnych[29], możliwych do uzyskania dotacjach. NPÚ zachęca do konsultacji jako pomocy przy opracowywaniu projektu, która oszczędza czas i pieniądze; sporządza się wyłącznie niezbędne opracowania.

Konsultacje są bezpłatne i mogą dotyczyć całego procesu budowlanego – od wstępnego rozeznania możliwości działania po etap przeprowadzania prac na budowie. Dla właścicieli obiektów zabytkowych NPÚ ma być „instytucją pierwszego kontaktu", służącą wyjaśnieniami i pilotażem w istotnych aspektach lub momentach inwestycji.

Rozwiązanie to niesie wiele potencjalnych korzyści.

III.III. Różnorodne informacje dostępne w jednej instytucji

Niebagatelną zaletą wydaje się zgromadzenie wszystkich aspektów doradztwa w jednym miejscu – NPÚ jako duża państwowa organizacja posiadająca lokalne oddziały w całym kraju, realizująca politykę ochrony zabytków w obrębie całych Czech, stanowi rozpoznawalną „infolinię" dla właścicieli zabytków. Możliwość wystosowania dowolnego zapytania dotyczącego posiadanego przez siebie zabytku pod ten sam adres stanowi uproszczenie procesu planowania prac dla właścicieli, jednocześnie fakt, że jest bezpłatne, usuwa barierę dla mniej zasobnych właścicieli.

III.IV. Terapia celowana – usprawnienie działania

Świadomość, że doradztwo uzyskane od urzędu ochrony zabytków pomaga sprawniej i taniej przeprowadzić inwestycję, sprawia, że kontakt z instytucją skoncentrowaną na ochronie zabytków staje się pożądany i opłacalny.

Jednocześnie kontakt z ekspertem dotyczący konkretnego obiektu, mający charakter nakierowany na dany budynek, oznacza większą szansę na zastosowanie optymalnych dla danego zabytku rozwiązań. Ograniczenie prac projektowych i budowlanych do niezbędnego zakresu oznacza dla właściciela oszczędności.

28 https://www.npu.cz/cs/pamatkova-pece/sluzby-pro-verejnost/opravujete-pamatku/jak-postupovat/kontaktujte-pamatkare, dostęp: 30.11.2025 r.

29 https://www.npu.cz/cs/pamatkova-pece/sluzby-pro-verejnost/opravujete-pamatku/jak-postupovat, dostęp: 30.11.2025 r.

 DOI: 10.54383/0031-0344.2026.09.12

III.V. Powszechna edukacja na temat dziedzictwa

Dostęp do konsultacji czy też konieczność ich odbycia posiada również istotny walor edukacyjny. Proces konsultacyjny, w którym omawiane są rozmaite aspekty remontu budynku zabytkowego, jest programem edukacyjnym *sensu stricto*, o charakterze celowanym na konkretny obiekt i właściciela. Nieodległy w czasie sukces takiego programu, którym jest pomyślnie przeprowadzony remont zabytku, stanowi kolejny istotny walor takiego modelu działania – zarówno dla właściciela, jak i dla jego otoczenia. Obok programów edukacyjnych skierowanych do dzieci i młodzieży[30], sposób działania skutkujący pogłębieniem wiedzy o swoim dziedzictwie wśród obywateli, przynoszący widoczne rezultaty prawie natychmiast, wydaje się bardzo cenny.

Ponadto NPÚ stara się rozwinąć prewencyjną ochronę zabytków; odpowiedni rodzaj bieżącej konserwacji zapobiega powstawaniu zniszczeń. Długotrwały kontakt ze specjalistą znacząco zwiększa szansę na uświadomienie właściciela, a w konsekwencji wdrożenie przez niego zasad konserwacji prewencyjnej. W tak zdefiniowanym procesie jest wielu zwycięzców – obok właściciela, urzędów ochrony zabytków i społeczeństwa, sukces procesu oznacza przede wszystkim zwycięstwo obiektu zabytkowego.

IV. Podsumowanie

Niezależnie od podobieństw lub różnic pomiędzy systemami ochrony zabytków w Polsce i Czechach, osadzenie w czeskim systemie możliwości korzystania z doradztwa przez właścicieli zabytków stanowi znaczącą wartość.

Doradztwo to, dostępne na każdym poziomie inwestycji, dotyczące rozmaitych aspektów opieki nad zabytkami, stanowi element scalający obszary wiedzy i współpracy różnorodnych instytucji i specjalistów, stanowi również istotny pomost między organami władzy państwowej a obywatelami, przyczyniając się jednocześnie do skuteczniejszej ochrony obiektów i obszarów zabytkowych. Możliwość skorzystania z doradztwa można uznać za program powszechnej edukacji na temat dziedzictwa, przynoszący pozytywne rezultaty zarówno dla budynków, jak i ich właścicieli i całego społeczeństwa.

Wydaje się ono dokładniej odpowiadać obecnej doktrynie konserwatorskiej, zakładającej wagę dyskursu wokół dziedzictwa oraz włączenie niespecjalistów w proces opieki nad nim. Obecność eksperta w procesie projektowym i wykonawczym stanowi jednocześnie ochronę przed degradacyjnymi przekształceniami zabytków.

30 NPÚ opracował również kilka programów edukacji na temat dziedzictwa, skierowanych do różnych grup wiekowych uczniów, a także do nauczycieli i innych, na przykład osób z niepełnosprawnościami. Za: https://www.npu.cz/cs/pamatkova-pece/sluzby-pro-verejnost/opravujete-pamatku/ke-stazeni, dostęp: 30.11.2025 r.

DOI: 10.54383/0031-0344.2026.09.12

Nie przesądzając o formie, w jakiej ten rodzaj pomocy mógłby być realizowany w polskich warunkach, należy rozważyć wprowadzenie czy też wzmocnienie takiej formy wsparcia w naszym kraju.

mgr inż. arch. Joanna Leonowicz

Absolwentka Wydziału Architektury Politechniki Krakowskiej, czynny architekt, członek Małopolskiej Okręgowej Izby Architektów. W pracy zawodowej zajmuje się przede wszystkim budynkami zabytkowymi. Obecnie studiuje w Szkole Doktorskiej Politechniki Krakowskiej.

A graduate of the Faculty of Architecture at the Cracow University of Technology, she is a practicing architect and a member of the Lesser Poland Regional Chamber of Architects. In her professional work, she primarily deals with historic buildings. She is currently studying at the doctoral school of the Cracow University of Technology.

ORCID: 0009-0003-2662-2625

Abstract

Keywords: *monument protection, law, consultancy, Czech Republic, Poland*

The role of consulting in the planning of construction works on a historical monument: Czech inspirations

A historic monument is a specific type of building, which proves more challenging in terms of planning renovations. The article discusses common difficulties faced by owners of historical monuments in Poland, highlighting the need for professional guidance that would be helpful in overcoming them. Such guidance from public authorities is available in the Czech Republic and yields good results. Introducing a similar solution in Poland also has positive potential, which is highly worth considering.

DOI: 10.54383/0031-0344.2026.09.12

Bibliografia

1. **Dąbkowska Monika,** *Klasyfikacja zabytków w czeskim ustawodawstwie*, „Protection of Cultural Heritage" 2016, t. 2, s. 7–13
2. **Lizak Agata,** *Źródła finansowania opieki nad zabytkami*, NID, Warszawa 2024, https://ksiegarnia.nid.pl/wp-content/uploads/2024/10/Zrodla-finansowania-opieki-nad-zabytkami.pdf, dostęp: 30.11.2025 r.
3. **Maślak Anna, Święch Jan, Wilbik Edwin,** *Translokacja zabytkowych budynków drewnianych. Poradnik*, Warszawa 2024, https://ksiegarnia.nid.pl/produkt/translokacja-budynkow/, dostęp: 30.11.2025 r.
4. Praca zbiorowa, *Polacy wobec dziedzictwa: raport z badań społecznych*, Warszawa: Narodowy Instytut Dziedzictwa 2017
5. Praca zbiorowa, *Poradnik remontu i konserwacji historycznej stolarki okiennej*, Warszawa 2023, https://ksiegarnia.nid.pl/produkt/poradnik-historyczna-stolarka-okienna/, dostęp: 30.11.2025 r.
6. Praca zbiorowa, *Remont i utrzymanie domu drewnianego*, Warszawa 2023, https://ksiegarnia.nid.pl/produkt/broszura-remont-domu-drewnianego/, dostęp: 30.11.2025 r.
7. **Szmygin Bogusław,** *Współczesna teoria konserwatorska w świetle tekstów doktrynalnych– zmiana paradygmatu (*w:) *Wiadomości Konserwatorskie,* 2023/75, s. 7-21, DOI: 10.48234/WK75PARADIGM